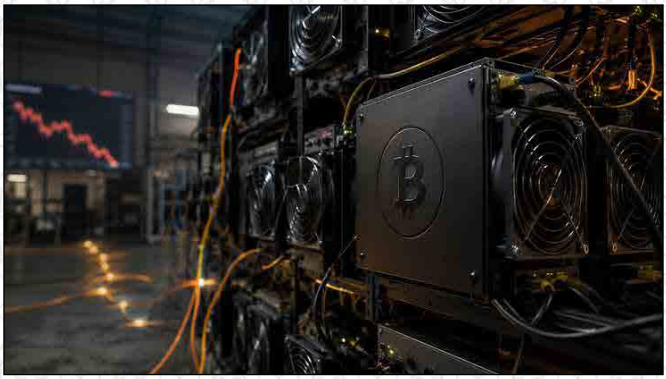
مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
دفتر مطالعات حقوقی
مسلسل: ۲۲۰۶۸ ■ آذر ۱۴۰۵ ■ ثبت: ۳۹۷

اظهارنظر کارشناسی درباره:

«طرح الحاق ماده (۶۸۷) مکرر به قانون مجازات اسلامی»

(کتاب پنجم، تعزیرات)



تاریـــخ انتشـــار: ۱۴۰۵/۹/۳
Publish Date : 2026/11/24

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

عنوان: اظهارنظر کارشناسی درباره: طرح الحاق ماده (۶۸۷) مکرر به قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم، تعزیرات)

تهیه و تدوین (Author): سیدمیثم عظیمی

واژه‌های کلیدی: استخراج رمز دارایی، جرم، مجازات، بازدارندگی، قانون مجازات اسلامی
ناشر: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

DOI: https://doi.org/10.22034/mrc.report.22068
Permanent Link: https://report.mrc.ir/article_12087.html
Publisher : Islamic Parliament Research Center of Iran

شماره مسلسل: ۲۲۰۶۸
کـد موضـوعی: ۲۴۰
دوره دوازدهم ـ سال سوم
شماره ثبت: ۳۹۷

نمایه در پایگاه مرکز اطلاعاتی علمی جهاد دانشگاهی (SID)، پایگاه مجلات تخصصی نور (Noor Mags)

عنوان: طرح الحاق ماده (۶۸۷) مکرر به قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم، تعزیرات)

نوع گـزارش: طرح/ لایحه ☒، نظارتی ☐، راهبردی ☐، پیش‌نویس قانونی ☐
نام دفتر: مطالعات حقوقی (گروه حقوق جزا)
ناظران علمی: علی صابری دمنه، احمد حکیم جوادی، جلیل محبی
اظهارنظرکنندگان: محمدامین جزینی (دفتر مطالعات حقوقی)، ایمان رمضانی
گرافیک و صفحه آرایی: نرجس امیراحمدی
ویراستارادبی: زهره عطاردی
تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۵/۱/۱

دفتر مطالعات حقوقی

فهرست مطالب

چکیده ۶

خلاصه مدیریتی ۷

۱. مقدمه ۹

۲. سابقه تقنینی و فقدان بازدارندگی مجازات‌های مقرر ۱۰

۳. ملاحظات و نکات ناظر به جزئیات مفاد طرح ۱۲

۴. جمع‌بندی و ارائه متن پیشنهادی ۱۵

منابع و مآخذ ۱۷

طرح الحاق ماده (۶۸۷) مکرر به قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم، تعزیرات)

چکیده

مقابله مؤثر با استفاده غیرمجاز از منابع انرژی در فرایند استخراج رمزدارایی، مستلزم برخورداری از نظامی منسجم، متناسب و بازدارنده از ضمانت‌اجراهای قانونی است. در وضعیت موجود، ویژگی‌های اقتصادی و فنی این فعالیت، ازجمله میزان مصرف انرژی، استمرار بهره‌برداری و منفعت حاصل از آن، ضرورت بازنگری در مقررات و تقویت مداخلات تقنینی را آشکار ساخته است؛ چراکه ضمانت‌اجراهای فعلی در همه موارد، تناسب لازم با شدت و آثار رفتار ارتکابی را ندارند. بر این اساس، طرح الحاق ماده (۶۸۷) مکرر به قانون مجازات اسلامی با هدف افزایش بازدارندگی و تقویت ضمانت‌اجراهای مربوط به استفاده غیرمجاز از برق برای استخراج رمزدارایی به مجلس شورای اسلامی اعلام وصول شده است. به‌رغم تأیید ضرورت تصویب مفاد این طرح، بررسی جزئیات آن، حاکی از وجود برخی ابهامات و کاستی‌های شکلی و ماهوی است که اصلاح آن را ضروری می‌سازد. ازجمله، نحوه تعیین میزان خدمات مصرفی در موارد استفاده بدون انشعاب قانونی و نیز تقویت بازدارندگی در فرض تکرار جرم، به‌نحو روشن و دقیق تنظیم نشده است. همچنین، تعیین تکلیف تجهیزات غیرمجاز ضبط شده و یا تعیین محاکم صلاحیت‌دار برای رسیدگی به این جرم، نیازمند تعیین ضوابط صریح‌تری است. بر این اساس، تصویب طرح با اعمال اصلاحات پیشنهادی، در جهت رفع ابهامات، تأمین تناسب ضمانت‌اجراها و ارتقای کارآمدی و بازدارندگی مقررات مربوط، ضروری به نظر می‌رسد.

خلاصه مدیریتی

شرح / بیان مسئله

استخراج رمز ارز به‌عنوان پدیده‌ای نوظهور در حوزه فناوری و اقتصاد، به‌دلیل وابستگی شدید به مصرف انرژی، زمینه‌ساز شکل جدیدی از استفاده غیرمجاز از انشعابات برق، گاز و سوخت مایع شده است. مرتکب در این فعالیت، با محاسبه هزینه و فایده، از انرژی غیرمجاز برای کسب منفعت اقتصادی بهره می‌گیرد و همین امر، رفتار او را از سایر جرائم معمول در سوءاستفاده از منابع انرژی متمایز می‌کند. قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز مصوب ۱۳۹۶، هرچند چارچوب کلی مقابله با این جرائم را فراهم کرده، اما به‌دلیل طراحی عمومی و عدم تناسب مجازات با ویژگی‌های خاص استخراج رمز ارز، به نظر می‌رسد فاقد بازدارندگی لازم در این حوزه باشد، به‌نحوی که براساس آخرین محاسبات انجام شده در سال ۱۴۰۴، مصرف انرژی برق مصارف استخراج رمز ارز در کشور، حدود ۱۲۰۰ مگاوات برآورد شده است.

ازاین‌رو، طرح الحاق ماده (۶۸۷) مکرر به قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم، تعزیرات) درصدد جبران خلأ مذکور در حوزه بازدارندگی است. در این گزارش ابعاد مختلف، نواقص و نکات تکمیلی طرح مذکور مورد شرح و بررسی قرار گرفته و پیشنهادهای لازم برای اصلاح آنها ارائه می‌شود.

نقطه‌نظرات / یافته‌های کلیدی

قانونگذار ایران در سال ۱۳۹۶ با تصویب قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز تلاش کرد تا چارچوبی کلی برای مقابله با بهره‌گیری غیرقانونی از خدمات عمومی انرژی فراهم کند. این قانون، هرچند رفتارهایی مانند استفاده بدون انشعاب یا دست‌کاری تجهیزات اندازه‌گیری را جرم‌انگاری کرده، اما منطق حاکم بر آن، پاسخی عمومی به تخلفات مصرفی است و نه واکنشی متناسب با فعالیت‌های اقتصادی نوظهوری که انرژی را به‌عنوان نهاده اصلی کسب سود به کار می‌گیرند. استخراج رمز ارز از همین دسته فعالیت‌هاست؛ زیرا در آن، انرژی نه برای رفع نیاز مصرفی، بلکه برای تولید منفعت اقتصادی به کار می‌رود. در چنین بستری، اگر هزینه قانونی ارتکاب در برابر سود حاصل از آن ناچیز بماند، ضمانت‌اجرای موجود نمی‌تواند انگیزه ارتکاب را از میان بردارد. این ناکارآمدی در موارد استخراج گسترده، مستمر یا حرفه‌ای آشکارتر است؛ جایی که افزایش مصرف انرژی، هم‌زمان به افزایش منفعت مرتکب و تشدید خسارت به منابع عمومی می‌انجامد. ضمن تأیید ضرورت تصویب

طرح حاضر که در جهت تقویت بازدارندگی مجازات‌هاست، اصلاح و پیش‌بینی مقررات شفاف برای رفع برخی ابهامات و کاستی‌های شکلی و ماهوی که در این گزارش به آن پرداخته شده، نیز امری ضروری است.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

خلاصه نکات و ملاحظات پیشنهادی موردنظر درباره طرح مذکور به شرح ذیل است:

الف) ملاحظات شکلی:

۱. نامناسب‌بودن الحاق مفاد طرح به‌عنوان ماده (۵۸۷) مکرر به قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم، تعزیرات) و ضرورت الحاق آن به‌عنوان ماده (۱) مکرر به قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز مصوب ۱۳۹۶ به جهت تناسب و ارتباط با قانون مذکور.

۲. اصلاح عنوان دقیق قانون ارجاعی در ماده الحاقی و ادغام عبارت انتهایی ماده (۱) طرح پیشنهادی با ماده (۵) قانون مذکور در مورد ضابطین مرتبط با جرائم مقرر در این قانون.

ب) ملاحظات ماهوی:

۱. جایگزینی واژه «رمزدارایی» به‌جای «رمز ارز».

۲. جرم‌انگاری استفاده غیرمجاز از گاز و سوخت مایع علاوه‌بر برق.

۳. امحای کامل دستگاه‌های استخراج غیرمجاز.

۴. جایگزینی عبارت «دستگاه‌ها و وسایل مورداستفاده برای استخراج رمز ارز» با «دستگاه‌ها و وسایل اختصاص‌یافته برای استخراج رمز ارز» به‌منظور جلوگیری از تسری حکم ضبط اموال به سایر اموال مرتکب.

۵. پیش‌بینی مجازات حبس درجه ۶ برای موارد تکرار جرم.

۶. اصلاح تبصره «۱» در خصوص محرومیت از حق انشعاب در فرض تکرار و تعیین تکلیف پرداخت بهای خدمات و ضبط تجهیزات.

۷. حذف کلمه «بهای» و شفاف‌سازی عبارت «متناسب با تعداد تجهیزات و برآورد میزان مصرف» در تبصره «۲».

۸. الحاق عبارت «مگر آنکه احراز گردد مالک یا مالکین بی‌اطلاع بوده‌اند» به انتهای تبصره «۳».

۹. تبدیل اختیاری بودن اقدام به الزامی بودن آن در تبصره «۴» و تعیین مبدأ محاسبه یک‌ساله از زمان اقدام مرتکب برای برقراری انشعاب مجدد.

۱۰. تصریح وزارت نفت در کنار وزارت نیرو در تبصره «۴» در صورت اضافه شدن گاز و سوخت مایع.
۱۱. قرارگرفتن تمامی جرائم مندرج در این قانون در صلاحیت دادگاه کیفری دو.
۱۲. جرم‌انگاری تبلیغات غیرمجاز برای دستگاه‌های استخراج رمز دارایی.
۱۳. تعیین ضمانت اجرای مناسب برای مواردی که جرم مورد نظر در محل دستگاه‌های دولتی واقع گردد.

۱. مقدمه

گسترش فعالیت‌های مرتبط با استخراج رمزدارایی، در کنار آثار اقتصادی و فناورانه، به‌دلیل وابستگی قابل توجه این فعالیت به مصرف انرژی، چالش‌های جدیدی را در حوزه حقوقی و سیاست کیفری ایجاد کرده است. استخراج رمزدارایی، فرایندی انرژی‌بر است و چنانچه خارج از چارچوب‌های قانونی و بدون تأمین انرژی از مسیرهای پیش‌بینی‌شده انجام گیرد، می‌تواند موجب تحمیل هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم به زیرساخت‌های انرژی و در نهایت به عموم مصرف‌کنندگان شود. اهمیت موضوع، زمانی دوچندان می‌شود که انرژی مورداستفاده با استفاده از انشعاب قانونی موجود برای مصارف دیگر یا با بهره‌گیری غیرمجاز از منابع عمومی و یارانه‌ای تأمین شود. در این وضعیت، رفتار مرتکب صرفاً یک تخلف در نحوه مصرف خدمات عمومی نیست، بلکه استفاده از منابع انرژی برای تحصیل منفعت اقتصادی خارج از ضوابط قانونی را در بر می‌گیرد. همان‌طور که پیش‌تر نیز در گزارشی مجزا، میزان مصرف انرژی برق مصارف استخراج رمز ارز در کشور حدود ۱۲۰۰ مگاوات برآورد شده بود، خسارات ناشی از آن، صرفاً از محل سوخت مورداستفاده در تولید برق سالیانه حدود ۱,۵ میلیارد دلار برآورد شده است. این خسارت، فارغ از عدم نفع تولید بخش صنعتی بابت کسری برق و کاهش رفاه و خدمات عمومی بوده که از این محل به وجود آمده است.

ازاین‌رو استخراج غیرمجاز رمزدارایی از حیث ماهیت اقتصادی با بسیاری از موارد متعارف استفاده غیرمجاز از آب، برق یا گاز تفاوت دارد. در اینجا انرژی، صرفاً برای رفع نیاز مصرفی مرتکب مورداستفاده قرار نمی‌گیرد، بلکه یکی از نهاده‌های اصلی برای ایجاد درآمد و تحصیل منفعت اقتصادی است. ازاین‌رو، تحلیل بازدارندگی مجازات‌ها در این حوزه باید علاوه‌بر میزان انرژی

مصرف‌شده به منفعت حاصل از فعالیت غیرمجاز، استمرار و سازمان‌یافتگی احتمالی آن، حجم سرمایه‌گذاری، تعداد تجهیزات و همچنین احتمال کشف و اعمال مجازات توجه داشته باشد. در غیر این‌صورت، ممکن است هزینه حقوقی رفتار غیرمجاز در مقایسه با منفعت اقتصادی حاصل از آن، به اندازه‌ای نباشد که انگیزه ارتکاب را از بین ببرد.

بر این اساس، موضوع تقویت بازدارندگی ضمانت‌اجراهای مربوط به استفاده غیرمجاز از برق، گاز و سوخت مایع در استخراج رمزدارایی، صرفاً ناظر بر افزایش مجازات نیست؛ بلکه ناظر بر تناسب و کارآمدی نظام ضمانت اجرا با ماهیت این رفتار است. سیاست کیفری در این زمینه باید به‌نحوی طراحی شود که میان میزان مصرف و منفعت حاصل از فعالیت غیرمجاز از یک‌سو و هزینه کیفری و مالی ارتکاب ازسوی‌دیگر، رابطه‌ای منطقی برقرار شود و در عین حال، برخورد با موارد خفیف و موردی از رفتارهای گسترده و موارد تکرار جرم تفکیک گردد. بر همین اساس به نظر می‌رسد طرح الحاق ماده (۶۸۷) مکرر به قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم، تعزیرات) [۱] درصدد رفع خلأ بازدارندگی میزان مجازات‌های مقرر برای پدیده استفاده غیرمجاز از انرژی‌های مربوطه برای استخراج رمز ارز است که ازاین‌حیث کلیات طرح مزبور، مثبت و ضروری ارزیابی می‌شود. بااین‌حال به‌منظور تقویت کارآمدی این طرح، اعمال برخی اصلاحات ضروری به نظر می‌رسد. در ادامه این گزارش به بررسی ابعاد این موضوع، اشکالات و نقایص طرح حاضر و ارائه پیشنهادهای اصلاحی می‌پردازیم.

۲. سابقه تقنینی و فقدان بازدارندگی مجازات‌های مقرر

در نظام حقوقی ایران، قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز مصوب ۱۳۹۶ [۲]، مهم‌ترین چارچوب کیفری مقابله با استفاده غیرمجاز از برخی خدمات عمومی انرژی را تشکیل می‌دهد. این قانون، استفاده بدون انشعاب قانونی یا استفاده غیرمجاز از انشعاب موجود و همچنین برخی رفتارهای مرتبط با دست‌کاری تجهیزات اندازه‌گیری را جرم‌انگاری کرده و برای آن ضمانت اجراهایی ازجمله جزای نقدی، جبران خسارت و در مواردی قطع موقت انشعاب را پیش‌بینی کرده است. بااین‌حال، توسعه پدیده استخراج غیرمجاز رمزدارایی، این پرسش را مطرح می‌کند که آیا ضمانت‌اجراهای عمومی مقرر در این قانون با ویژگی‌های اقتصادی و فنی

این رفتار جدید تناسب کافی دارند یا خیر.
یکی از مسائل قابل تأمل در قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز، کافی‌نبودن ضمانت اجراهای موجود برای برخی مصادیق خاص، ازجمله استخراج غیرمجاز رمزدارایی است. ساختار این قانون، اساساً با هدف مقابله عمومی با استفاده غیرمجاز از خدمات عمومی طراحی شده است و در نتیجه، میزان مجازات آن الزاماً متناسب با ویژگی‌های اقتصادی فعالیت‌هایی نیست که در بستر استفاده غیرمجاز از انرژی انجام می‌شوند. استخراج رمزدارایی می‌تواند با مصرف مستمر و قابل توجه انرژی، بهره‌گیری از تعداد زیادی تجهیزات و با هدف کسب منفعت اقتصادی صورت گیرد؛ بنابراین، مجازاتی که صرفاً بر مبنای اصل استفاده غیرمجاز از انشعاب تعیین شود، ممکن است در همه موارد تناسب لازم با شدت و منفعت اقتصادی حاصل از استخراج رمزدارایی را نداشته باشد.
مشکل اساسی‌تر این است که در تعیین اثر بازدارنده مجازات، باید نسبت میان منفعت حاصل از ارتکاب و هزینه ناشی از مجازات مورد توجه قرار گیرد. چنانچه شخص بتواند با استفاده غیرمجاز از انرژی، هزینه‌های اصلی فعالیت استخراج را کاهش داده و در مقابل، در صورت کشف صرفاً با پرداخت بهای مصرف و جریمه‌ای مواجه شود که در مقایسه با منفعت حاصل از فعالیت ناچیز است، ضمانت اجرای مقرر ممکن است از منظر اقتصادی بازدارندگی کافی نداشته باشد. این مسئله به‌ویژه در مواردی که فعالیت به شکل گسترده و مستمر انجام می‌شود، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند؛ زیرا افزایش حجم مصرف انرژی می‌تواند هم‌زمان موجب افزایش منفعت اقتصادی و افزایش خسارت وارده به منابع عمومی شود.
ازسوی‌دیگر، مجازات ثابت یا غیرمتناسب با حجم و کیفیت رفتار نمی‌تواند به‌تنهایی پاسخ‌گوی تنوع مصادیق استخراج غیرمجاز باشد. برای مثال، استفاده محدود و موردی از برق برای تعداد اندکی دستگاه، از حیث میزان مصرف، منفعت اقتصادی و آثار وارد شده بر شبکه، با ایجاد یک مرکز گسترده و مستمر استخراج که تعداد زیادی دستگاه را با استفاده غیرمجاز از برق یا گاز فعال نگه می‌دارد، یکسان نیست. بنابراین، برخورد کیفری مؤثر مستلزم آن است که در پیش‌بینی ضمانت اجرا، معیارهایی همچون میزان مصرف، مدت استفاده، تعداد تجهیزات، میزان منفعت تحصیل‌شده، تکرار رفتار و سازمان‌یافتگی فعالیت مورد توجه قرار گیرد.
از منظر سیاست کیفری، تقویت بازدارندگی در این حوزه می‌تواند از طریق متناسب‌سازی مجازات با میزان مصرف و منفعت حاصل، تشدید ضمانت اجرا در موارد تکرار، تعیین تکلیف تجهیزات

مورداستفاده در حدود ضوابط قانونی، قطع یا محدودسازی انشعاب در موارد مقرر دنبال شود. البته چنین تقویتی باید در چارچوب اصول قانونی بودن جرم و مجازات، تناسب، فردی‌سازی و تفکیک میان درجات مختلف رفتار صورت گیرد. هدف، افزایش مجازات به‌خودی‌خود نیست؛ بلکه ایجاد نظامی است که در آن منافع حاصل از استفاده غیرمجاز از انرژی نتواند هزینه‌های حقوقی و اقتصادی ارتکاب را تحت‌الشعاع قرار دهد و در نتیجه، ضمانت اجرای کیفری بتواند کارکرد واقعی خود را در پیشگیری از استخراج غیرمجاز رمزدارایی ایفا کند.

۳. ملاحظات و نکات ناظر به جزئیات مفاد طرح

۳-۱. ملاحظات و نکات شکلی

۱. با توجه به وجود قانون مستقل که با موضوع طرح ارتباط کامل دارد و حتی در متن ماده (۱) طرح نیز به قانون مزبور تصریح شده است پیشنهاد می‌شود به‌منظور رعایت اصول تنقیحی، مفاد طرح پیشنهادی به‌عنوان ماده (۱) مکرر به قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز، مصوب ۱۳۹۶/۳/۱۰ الحاق گردد.

۲. عنوان دقیق قانون ارجاعی مندرج در ماده (۱) طرح به این شکل صحیح است: قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز ۱۳۹۶/۳/۱۰. همچنین در صورت الحاق مفاد طرح به قانون مورد اشاره در بند «۱»، پیشنهاد می‌شود عبارت انتهایی ماده (۱) طرح در خصوص ضابط تلقی نمودن مأمورین وزارتخانه‌های مربوطه با ماده (۵) قانون مزبور ادغام گردد.

۳-۲. ملاحظات و نکات ماهوی

۱. با توجه به اینکه در برخی قوانین فعلی از واژه «رمزدارایی» استفاده شده به جهت رفع هرگونه ابهام پیشنهاد می‌شود این عبارت جایگزین «رمز ارز» گردد. مطابق ماده (۱۱) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی (۱۴۰۴/۴/۸) رمزدارایی عبارت است از: نوعی دارایی رقومی (دیجیتال) رمزنگاری شده است که در بستر پایگاه داده اشتراکی به‌صورت متمرکز یا غیرمتمرکز ایجاد و به‌صورت متمرکز یا غیرمتمرکز مبادله می‌شود.

۲. با توجه به اینکه در کنار انرژی برق به‌عنوان مهم‌ترین وسیله استخراج رمزدارایی برخی انواع انرژی مانند گاز یا سوخت مایع نیز در استخراج رمزدارایی مورد سوءاستفاده قرار می‌گیرند لازم است در متن پیشنهادی این موضوع نیز مورد جرم‌انگاری واقع شود تا با خلأ جرم‌انگاری در این موارد مواجه نشویم.

۳. با توجه به اینکه حسب بررسی و استعلام، دستگاه‌های استخراج رمز ارز از حیث قابلیت و استفاده در مصارف دیگر ارزش چندانی ندارند، به‌منظور جلوگیری از سوءاستفاده‌های بعدی از دستگاه‌های غیرمجاز ضبط شده، پیشنهاد می‌شود این دستگاه‌ها مورد امحای کامل قرار گیرند.

۴. به جهت جلوگیری از تسری حکم ضبط اموال به سایر اموال مرتکب در ماده (۱) عبارت: «دستگاه‌ها و وسایل اختصاص‌یافته برای استخراج رمز ارز» جایگزین عبارت «دستگاه‌ها و وسایل مورداستفاده برای استخراج رمز ارز» شود.

۵. به‌منظور افزایش بازدارندگی مجازات مقرر پیشنهاد می‌شود برای موارد تکرار این جرم، مجازات حبس درجه۶ نیز مورد پیش‌بینی قرار گیرد.

۶. نحوه نگارش تبصره «۱» به‌نحوی است که گویا مرتکب در صورت تکرار بلافاصله پس از پرداخت جریمه می‌تواند از حق انشعاب برق برخوردار گردد، درحالی‌که در فرض مرتبه اول حداقل ۳ ماه تا ۶ ماه انشعاب وی قطع می‌شود. لذا باید در تبصره نیز مرتکب مدت زمان مشخصی از حق انشعاب محروم شود و بعد از آن با پرداخت جریمه اقدام به اخذ انشعاب نماید. همچنین مشخص نیست آیا در فرض تکرار مرتکب باید بهای خدمات مصرفی را پرداخت کند یا خیر و آیا در فرض تکرار ضبط تجهیزات امکان دارد یا خیر؟

۷. در تبصره «۲» با توجه به اینکه در مواردی که استفاده غیرمجاز بدون انشعاب قانونی صورت گرفته مدت بهره‌برداری نامعلوم است و امکان تعیین جزای نقدی بر مبنای خدمات مصرفی وجود ندارد. بنابراین در این‌گونه موارد، میزان خدمات مصرفی، حداقل معادل خدمات مصرفی یک‌سال در نظر گرفته شده است. کلمه «بهای» در عبارت «میزان خدمات مصرفی حداقل معادل بهای خدمات مصرفی یک‌سال» زاید است و ثانیاً عبارت «متناسب با تعداد تجهیزات و برآورد میزان مصرف» نیز در این تبصره مفهوم روشنی ندارد.

۸. در تبصره «۳» ملاک ابطال مجوزهای مربوط باید ارتکاب جرم در محل‌های مزبور باشد و نه کشف دستگاه‌های استخراج. همچنین در خصوص ابطال مجوزهای مربوطه در مواردی که

استخراج در مکان‌هایی باشد که مالک یا مالکین از ارتکاب مطلع نبوده‌اند می‌تواند محل ایراد و اشکال باشد. ازاین‌رو پیشنهاد می‌شود عبارت «مگر آنکه احراز گردد مالک یا مالکین محل‌های مزبور از استخراج غیرمجاز رمز ارز بی‌اطلاع بوده‌اند» به انتهای تبصره «۳» الحاق گردد.

۹. در خصوص مفاد تبصره «۴» چنانچه این اقدام مثبت ارزیابی شود به جهت جلوگیری از توالی فاسد اختیاری بودن آن می‌تواند به‌صورت تکلیفی در نظر گرفته شود. نکته دیگر اینکه ابتدای مدت زمان یک‌سال نباید از زمان کشف محاسبه شود. چراکه هنوز حکم صادر نشده است. لذا پیشنهاد می‌شود ملاک محاسبه این مدت از زمان اقدام مرتکب برای برقراری انشعاب مجدد باشد. همچین عبارت «برای مدت یک‌سال پس از کشف» به عبارت «مرتکبین جرائم موضوع این قانون که مطابق مفاد این ماده برای برقراری انشعاب مجدد اقدام می‌کنند را به مدت یک‌سال حذف» تغییر نماید.

۱۰. چنانچه در صدر ماده، موارد سوءاستفاده از گاز و سوخت مایع اضافه گردد لازم است در تبصره «۴» در کنار وزارتخانه نیرو به وزارتخانه نفت نیز تصریح شود.

۱۱. درحال‌حاضر با توجه به برخی تغییرات صلاحیتی دادگاه‌ها، رسیدگی به جرم موضوع ماده (۱) قانون فعلی در خصوص مصارف خانگی در صلاحیت دادگاه کیفری دو و در خصوص مصارف غیرخانگی که مستلزم مجازات شدیدتر است، در صلاحیت دادگاه صلح قرار می‌گیرد. جرم موضوع طرح حاضر نیز با توجه به مجازات پیش‌بینی شده که جزای نقدی شناور است از حیث مقررات قانونی درجه (۷) محسوب می‌شود. لذا رسیدگی به آن نیز در صلاحیت دادگاه صلح خواهد بود، درحالی‌که جرم موضوع ماده (۱) قانون فعلی چنانچه اشاره شد با وجود اینکه خفیف‌تر است در صلاحیت دادگاه کیفری دو است که این رویه به جهت تغییراتی که در سایر قوانین به‌وجود آمده، شکل گرفت و با لحاظ مفاد طرح حاضر به‌مراتب قابل بحث‌تر است. به نظر می‌رسد لازم است در طرح حاضر این رویه مورد اصلاح قرار گیرد و تمامی جرائم مندرج در این قانون در صلاحیت دادگاه کیفری دو قرار گیرد.

۱۲. با توجه به خلأ قانونی در خصوص تبلیغات وسوسه‌کننده برخی افراد سودجو در خصوص دستگاه‌های استخراج رمز ارز غیرمجاز پیشنهاد می‌شود در متن پیشنهادی جرم‌انگاری لازم در این خصوص نیز صورت گیرد.

۴. جمع‌بندی و ارائه متن پیشنهادی

با توجه به فقدان بازدارندگی جرائم و مجازات‌های مقرر در قوانین مربوطه و آثار و پیامدهای استخراج غیرمجاز رمزدارایی به شبکه انرژی کشور و با نظر به نکات و ملاحظات مندرج در این گزارش به‌منظور رفع برخی ابهامات و نقایص طرح و همچنین تقویت ابعاد بازدارندگی آن، تصویب طرح حاضر با اعمال اصلاحات پیشنهادی ذیل مورد توصیه است:

طرح اصلاح قانون استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز

۱. ماده (۱): متن زیر به‌عنوان ماده (۱) مکرر به قانون استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز، مصوب ۱۳۹۶ الحاق می‌شود:

هر شخصی بدون دریافت انشعاب قانونی یا با داشتن انشعاب قانونی برق و یا با استفاده از سهمیه یارانه‌ای سوخت، حسب مورد مبادرت به استفاده غیرمجاز از برق، گاز یا سوخت مایع برای استخراج رمزدارایی نماید، علاوه‌بر پرداخت بهای خدمات مصرفی مذکور با نرخ تعرفه صادراتی و جبران خسارات وارده، ضبط و معدوم‌سازی دستگاه‌ها و وسایل اختصاص‌یافته برای جرم مزبور به‌ترتیب زیر نیز محکوم می‌شود:

الف) به جزای نقدی دو تا چهار برابر بهای خدمات مصرفی مذکور با نرخ تعرفه صادراتی و حسب مورد قطع موقت انشعاب برق، گاز یا قطع سهمیه تا زمان پرداخت جزای نقدی.

ب) در صورت تکرار به حبس درجه ۵ یا جزای نقدی سه تا پنج برابر بهای خدمات مصرفی مذکور با نرخ تعرفه صادراتی و حسب مورد قطع انشعاب برق، گاز یا قطع سهمیه از ۶ ماه تا یک‌سال.

تبصره «۱»: برقراری مجدد انشعاب یا تخصیص سهمیه منوط به پرداخت کلیه مطالبات، جریمه‌های مربوطه، جزای نقدی مقرر و حسب مورد اخذ مجوزهای قانونی مربوط خواهد بود. در خصوص بند «ب» پس از برقراری مجدد انشعاب وزارتخانه نیرو و نفت حسب مورد مکلف‌اند بهای برق یا سوخت مصرفی اشتراک مربوطه را به مدت یک‌سال با حذف تعرفه‌های مخفف و یارانه‌ای به‌صورت تعرفه بدون یارانه محاسبه نمایند.

تبصره «۲»: چنانچه استفاده غیرمجاز بدون انشعاب قانونی باشد، مبنای محاسبه خدمات مصرفی، حداقل معادل خدمات مصرفی یک‌سال، متناسب با تعداد تجهیزات و برآورد میزان مصرف، با نرخ تعرفه صادراتی تعیین می‌شود و در صورت احراز استفاده غیرمجاز بیش از یک‌سال،

بهای خدمات مصرفی متناسب با مدت استفاده محاسبه خواهد شد.

تبصره «۳»: چنانچه جرم موضوع این ماده در محل نهادها و دستگاه‌های دولتی یا نهادهای عمومی غیردولتی واقع شود، درصورتی‌که محرز شود مدیر مربوطه از اقدام مرتکبین مطلع بوده و اقدام بازدارنده‌ای انجام نداده است به انفصال از خدمات دولتی یا عمومی از ۶ ماه تا دو سال محکوم می‌شود.

تبصره «۴»: چنانچه استخراج غیرمجاز رمزدارایی در محل‌هایی صورت گیرد که دارای انشعاب با تعرفه صنعتی، آب و کشاورزی یا تجاری هستند، علاوه‌بر مجازات‌های مقرر در این ماده برای مرتکب، پروانه بهره‌برداری، جواز کسب یا سایر مجوزهای فعالیت حسب مورد و با هماهنگی دستگاه‌های ذی‌ربط، برای مرتبه اول به مدت ۶ماه تعلیق و در صورت تکرار، لغو یا ابطال خواهد شد، مگر آنکه احراز گردد مالک یا مالکین محل‌های مزبور از استخراج غیرمجاز رمز ارز بی‌اطلاع بوده‌اند.

تبصره «۵»: چنانچه استخراج غیرمجاز رمز ارز در محل‌های انواع نیروگاه‌های تولید برق واقع گردد، مبنای محاسبه خدمات مصرفی موضوع این ماده، براساس قیمت صادراتی سوخت گازوئیل متناسب با تعداد تجهیزات و برآورد میزان مصرف سوخت مبتنی‌بر متوسط راندمان نیروگاه‌های حرارتی کشور خواهد بود.

تبصره «۶»: تبلیغات برای فروش، تعمیر و نصب دستگاه استخراج رمز ارز و متعلقات آن صرفاً از طریق درگاه تحت نظارت وزارت صمت مجاز است. هرگونه تبلیغ موارد مذکور خارج از این درگاه در فضای مجازی و رسانه‌ها مستوجب محکومیت به حبس یا جزای نقدی درجه۶ و محرومیت از فعالیت شغلی و اجتماعی مرتبط برای دو تا پنج‌سال است.

تبصره «۷»: به‌منظور صیانت و حفاظت کمی و کیفی از شبکه سراسری برق کشور با توجه به وظایف قانونی، وزارت نیرو و واحدهای زیرمجموعه آن در تمامی مراحل رسیدگی به پرونده‌ها و دعاوی حقوقی و کیفری در مراجع قضایی از پرداخت هزینه‌های دادرسی معافند.

تبصره «۸»: وزارتخانه صنعت و معدن و تجارت و جهاد کشاورزی و همچنین شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات ارتباطی مکلفند به‌منظور کشف استفاده غیرمجاز از برق، گاز یا سوخت مایع برای استخراج رمزدارایی، حسب درخواست وزارتخانه‌های نفت و نیرو اطلاعات و شاخص‌های مرتبط با الگوهای مصرف غیرمتعارف و میزان تولید محصولات مشترکان صنعتی و کشاورزی را در خصوص داده‌های ضروری و صرفاً به میزان لازم برای کشف و پیگیری جرم در اختیار آنها قرار دهند.

ماده ۲- ماده (۵) قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز مصوب ۱۳۹۶/۳/۱۰ به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده (۵): در خصوص جرائم موضوع این قانون حسب مورد، مأموران ذی‌ربط وزارتخانه‌های مربوطه مطابق قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ و پس از سپری کردن آموزش‌های لازم، ضابط خاص دادگستری محسوب می‌شوند. رسیدگی به جرائم موضوع این قانون در صلاحیت دادگاه کیفری دو است. رسیدگی به پرونده‌هایی که تا قبل از لازم‌الاجرا شدن این قانون در سایر محاکم مطرح شده، طبق قوانین مربوطه ادامه می‌یابد.

منابع و مآخذ

[۱] قانون مجازات اسلامی (بخش تعزیرات)، مصوب ۱۳۷۵.
[۲] قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیرمجاز از آب، برق، تلفن، فاضلاب و گاز، مصوب ۱۳۹۶.

عنوان: طرح الحاق ماده (۶۸۷) مکرر به قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم، تعزیرات)

DOI: https://doi.org/10.22034/mrc.report.22068
Permanent Link: https://report.mrc.ir/article_12087.html
Publisher : Islamic Parliament Research Center of Iran



گزیده سیاستی

طرح الحاق ماده (۶۸۷) مکرر به قانون مجازات اسلامی با هدف افزایش بازدارندگی و تقویت ضمانت‌اجراهای مربوط به استفاده غیرمجاز از برق برای استخراج رمزدارایی تدوین شده است. تصویب طرح مذکور با اعمال اصلاحات پیشنهادی، جهت رفع ابهامات و ارتقای کارآمدی و بازدارندگی آن، ضروری به نظر می‌رسد.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۵۸۵۵-۱۵۸۷۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وب‌سایت: rc.majles.ir